

Het Arnhemse Klarendal is veranderd van krachtwijk in een leefbare volkswijk met een Modekwartier. Vanuit de Radboud Universiteit hebben we deze veranderingen onderzocht. In *Geografie* rapporteren we de komende tijd over onze bevindingen, telkens vanuit een andere invalshoek.

Klarendal in 2010.

FOTO: STIPO TEAM FOR URBAN DEVELOPMENT

Klarendal in 2015.

FOTO: DARIO UNTERDORFER

Klarendal: tussen volksbuurt en elitewijk

Klarendal ligt even ten noorden van het centrum van Arnhem, aan de andere kant van de spoordijk. Het gaat om een authentieke volkswijk met kleine arbeiderswoningen die hier vanaf 1830 werden gebouwd. Klarendal heeft veel roerige momenten gekend. Vanaf de jaren 70 begon de wijk te verloederen en in 1989 kwamen de bewoners zelfs in opstand tegen de drugs-overlast. Begin deze eeuw stonden veel winkelpanden aan de belangrijkste straat door de wijk, de Klarendalseweg, leeg. De openbare ruimte was een rommeltje en de wijk kampte met criminaliteit. Nadat eerdere pogingen tot stadsvernieuwing onvoldoende hadden opgeleverd, verleende toenmalig minister Vogelaar Klarendal in 2007 het predicaat 'krachtwijk'. Dit was overigens tegen het zere been van de Klarendallers; zij vonden dat de problemen in hun wijk nog wel meevielen.

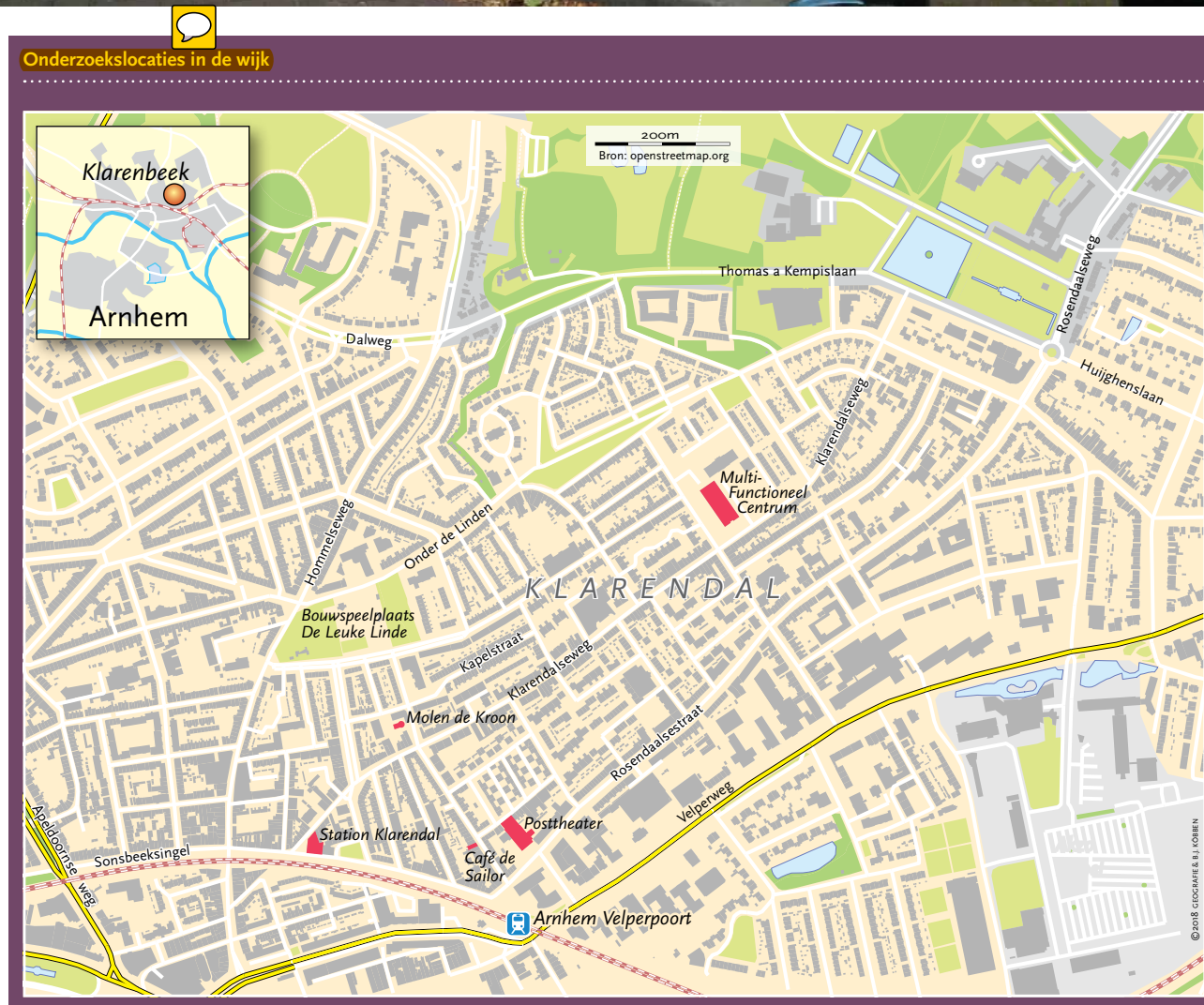
FENIKS

Inmiddels ziet de wijk er heel anders uit. Van een volkse achterstandswijk in de jaren 80 en 90 transformeerde Klarendal in een buurt met een hip Modekwartier. Bijna tien jaar geleden werd het plan '100%Mode' ingezet door woningcorporatie Volkshuisvesting

Arnhem. Illustratief voor de transformatie is Station Klarendal op de kop van de Klarendalseweg, die de entree van de wijk vormt. Het statige pand is een voormalig stationspostkantoor, dat nu functioneert als modecentrum, met bedrijven, winkels, atelierwoningen en café-restaurant Goed Proeven. Volkshuisvesting Arnhem knapte veel leegstaande panden aan de Klarendalseweg op en verhuurt die tegen gereduceerd tarief als winkel/atelier aan lokale kunstenaars en studenten van de kunst- en modeacademie. Daardoor is de wijk veel gemengder geworden. Inmiddels heeft ongeveer een derde van de bevolking een creatieve achtergrond, een derde is allochtoon en een derde is oud-Klarendaller. De openbare ruimte werd opgeknapt en nieuwe voorzieningen verschenen in de wijk, zoals het Multifunctioneel Centrum (MFC). Klarendal won in 2011 de Gulden Feniks van het Nationaal Renovatie Platform in de categorie Gebiedstransformatie.

GENTRIFICATIE

Dergelijke buurtveranderingen worden vaak aangeduid met de term gentrificatie, het proces waarbij middenklassers als nieuwe bewoner, ondernemer of consument een volkswijk binnenkomen

en daarmee de wijk zodanig veranderen dat de oorspronkelijke bevolking en haar voorzieningen in het gedrang komen. Binnen de stadsgeografie is gentrificatie al decennialang een *hot topic*, eerst vooral in wereldsteden als Londen en New York, maar tegenwoordig ook in kleinere steden wereldwijd. In Nederland wordt vooral Amsterdam vaak genoemd als voorbeeld.

Is er in Klarendal ook sprake van gentrificatie? De middenklasse heeft de wijk zeker ontdekt, maar heeft dit oude bewoners verdrongen? Dit is een normatieve en politiek getinte vraag die niet makkelijk te beantwoorden is.

Vanuit de Radboud Universiteit hebben we onderzocht hoe de wijk is veranderd en met welke successen, bijzondere ontmoetingen, maar ook spanningen dit gepaard is gegaan. We kregen daarbij hulp van woningcorporatie Volkshuisvesting Arnhem, welzijnsorganisatie Rijnstad, de gemeente Arnhem en vele bewoners en ondernemers in de wijk. Het onderzoek duurde van 2012 tot 2017 en was onderdeel van een Europees samenwerkingsproject, het Joint Programme Initiative (JPI) Europe. Tegelijkertijd werd hetzelfde onderzoek uitgevoerd in wijken in Wenen en Istanbul.

VIJF JAAR

Vijf jaar lang bekeken we beleidsstukken, observeerden de buurt en interviewden ruim tachtig oude en nieuwe bewoners, ondernemers, beleidsmakers en andere belanghebbenden. Als sociaal geografen keken we hoe verschillende mensen met elkaar samenleven en -werken in Klarendal. We focusten op zowel sociale, economische als politieke aspecten. Centraal daarbij stonden cijfers, verhalen en praktijken. Wat zeggen de cijfers? Wat zit erachter? Welke verhalen doen de ronde? Wat vinden mensen van hun wijk en welke rol zien ze daarin voor zichzelf? En wat doen mensen eigenlijk in de praktijk? Als het gaat over sociale cohesie, onderzocht het team bijvoorbeeld niet alleen demografische statistieken, maar ook verhalen van burens over elkaar, en omgangspraktijken van burens onderling.

De belangrijkste uitkomst van het onderzoek is dat vooral het Modekwartier, de sterke zorgcoördinatie van woningcorporatie Volkshuisvesting Arnhem, en de politieke cultuur in Klarendal bepalend zijn geweest voor de succesvolle transformatie. In de komende artikelenreeks zullen we deze conclusie uitwerken, telkens vanuit een ander oogpunt. Zo begint de reeks in dit nummer van *Geografie* met een beschrijving van het rijke straatleven van Klarendal en staat het Modekwartier centraal in het tweede artikel. Op die manier wordt niet alleen een wijkbiografie van Klarendal geschetst, maar trekken we daaruit ook lessen voor andere wijken en steden. •

BRON

- Donkers, H. 2008. 'Sterk helpt zwak' in probleemwijken: wishfull thinking of kans? *Geografie*, september.